

Секція 1. Теорія і практика розвитку соціально-економічних систем в умовах становлення інформаційного суспільства.

Підсекція: Глобальної економіки

Лисенко І.В., к.е.н., доцент
Лисенко Н.В., аспірант
Чернігівський національний технологічний університет
(м. Чернігів, Україна)

ІННОВАЦІЙНІ КЛАСТЕРИ В СИСТЕМІ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Сучасний світ характеризується посиленням ролі університетів, як основних суб'єктів формування та розвитку наукового потенціалу; сформованістю системи інтегруючих функцій університету в єдиній національно-регіональній системі освіти, що відображено в документах Болонського процесу. Однак, процеси, що відбуваються у рамках модернізації вищої освіти на регіональному та національному рівнях, поки що не приносять бажаних результатів. Саме тому на сьогодні актуальним постає питання реформування галузі з залученням інноваційних кластерів.

Світовий досвід має успішні приклади, коли університети виступають в якості сполучної ланки, яка координує діяльність інших учасників кластера. Покращання та підвищення ефективності науково-дослідницької роботи з обдарованою учнівською молоддю неможливе без співпраці вищих навчальних закладів з інноваційними структурами – кластерами. Для початку надамо пояснення щодо поняття «інноваційний кластер», його формування та функціонування.

Інноваційний кластер, представляючи найбільш ефективною формою досягнення високого рівня конкурентоспроможності, являє собою неформальне об'єднання різних організацій (промислових компаній, дослідницьких центрів, індивідуальних підприємців, органів державного управління, громадських організацій, ЗВО і т. ін.). Крім того до нього може входити ряд інноваційних структур з різних галузей економіки регіону, фінансово-кредитні установи, які посилюють його можливості з точки зору накопичення потенціалу інвестиційного забезпечення інноваційного оновлення матеріально-технічної бази його учасників, певних галузей та регіону в цілому.

Концепція становлення інноваційних кластерів базується на зв'язках і взаємозалежності інноваційних та інвестиційних інститутів, технологічно розвинених і інноваційно орієнтованих підприємств та установ, об'єднаних в мережеву структуру, діяльність яких може координувати певний управлінський орган.

Реально функціонуючі інноваційні кластери повною мірою реалізують свої можливості за наявності дієвих схем та механізмів фінансування інновацій, що забезпечує надійне фінансування інноваційних проектів у вигляді прямих інвестицій, мобілізованих коштів амортизаційного фонду чи тимчасово вільних коштів партнерів [4, 5].

Основним принципом формування інноваційного кластера є вибір пріоритетних напрямків науково-технічного й технологічного розвитку економіки території з обліком наукового й інноваційного потенціалу об'єктів, що залучаються для вирішення поставлених завдань. Учасники інноваційного кластера завдяки ефективній спільній роботі мають актуальну інформацію про діяльність підприємств, про ринки збуту та трудові ресурси, що забезпечує якісне стратегічне планування, як на рівні органів влади, так і на рівні підприємств. Учасники кластеру поєднують свої ресурси і ресурси фінансових інститутів для створення нової продукції, досягнення більшої економічної ефективності й одержання доступу до нових знань, технологій і ринків [6-9].

З метою удосконалення координації та підвищення якості вищої освіти, наукових досліджень в тісній співпраці інноваційного кластера з закладами вищої освіти можуть створюватися спеціалізовані науково-дослідні інститути, науково-дослідні лабораторії та центри [1-3].

За даними European Cluster Observatory та European Cluster Collaboration Platform [11, 12] на території країн Євросоюзу функціонують більше 100 інноваційних кластерів (Оксфорд, Амстердам, Лондон, Варшава, Париж, Таллінн та ін.), які мають різний рівень інноваційного розвитку, заробітної плати, обсяг експорту освітніх послуг та ін. Яскравим прикладом такого кластера, створеного «з нуля», є міжнародне Академічне містечко в Дубаї. До його складу входить більше 30 навчальних закладів з різних регіонів та понад 450 компаній (професійні навчальні центри, мовні школи, приватні і державні школи, школи вихідного дня, тренінгові центри, центри професійної перепідготовки, центри оцінки персоналу, науково-дослідні інститути, спортивні та культурні центри тощо).

Реальна ситуація, яка склалася у галузі, вимагає внесення змін у сферу вищої освіти, яку необхідно адаптувати відповідно до сучасних потреб економіки регіону та його інноваційного розвитку. Тому, вважаємо, що важливою умовою розвитку вищої освіти є тісна співпраця з інноваційними структурами – кластерами. Прикладом такої успішної діяльності є співпраця Чернігівського національного технологічного університету з інноваційним кластером Chernihiv IT Cluster. Така взаємодія створює сприятливі умови для розробки інноваційних проектів, у тому числі створення навчально-практичних центрів галузевого спрямування, експериментальних виробничих

майданчиків, з метою підвищення рівня професійної підготовки майбутніх спеціалістів, кваліфікації педагогічних працівників, впровадження нових методик навчання.

Інноваційним кластером Chernihiv IT Cluster на базі ЧНТУ проводяться олімпіади, конференції, симпозиуми, тренінги, стажування, практики в ІТ компаніях тощо. В липні 2018 року Чернігівський ІТ Кластер у співпраці з ЧНТУ започаткував навчальну програму ProsvITa, завдяки якій студенти мають можливість познайомитися з широким колом ІТ напрямків, зрозуміти що є ІТ індустрія зсередини і що очікує їх в майбутньому, коли вони розпочнуть пошуки роботи, дізнатися та поглибити знання про різні напрямки в ІТ сфері, почути практичні кейси, поради і корисну інформацію від досвідчених ІТ фахівців щодо технологій, кар'єри, власного розвитку та самовдосконалення.

Спікери діляться з учасниками своїм досвідом, успіхами та помилками, порадами щодо того, де отримати додаткову інформацію по темах та як самостійно розвиватися, використовуючи сучасні можливості і технології. Така співпраця – це можливість вийти за межі навчальної програми, отримати нові знання, почути про досвід професіоналів, поспілкуватись з провідними ІТ спеціалістами місцевих компаній під час їх knowledge sharing та поставити питання [10].

До інноваційного кластера Chernihiv IT Cluster входять: заклад вищої освіти – Чернігівський національний технологічний університет – ядро кластера, інноваційні підприємства SendPulse, Acropolium, LiteraMicrosu, Astound Commerce, PamPam, Jevera Software Solutions, Valtech_, Snovio, FreeConferenceCall.com та ін.

Така кооперація сприяє зниженню сукупних витрат на дослідження й розробку нововведень із наступною їхньою комерціалізацією за рахунок високої ефективності виробничо-технологічної структури кластера. Це дозволяє учасникам кластера стабільно здійснювати інноваційну діяльність протягом тривалого часу.

Основними завданнями інноваційного кластера Chernihiv IT Cluster є:

- проведення заходів та розробка програм для підвищення якості освітніх послуг в профільних ВУЗах відповідно до сучасних вимог ринку;
- розвиток та зміцнення зв'язків з міжнародними організаціями та об'єднаннями, а також сприяння активній діяльності своїх представників у міжнародних організаціях та об'єднаннях;
- удосконалення системи підготовки висококваліфікованих фахівців в ІТ-галузі;
- сприяння обміну знаннями між членами ІТ кластеру;
- підтримка інноваційних стартапів тощо [10].

Ефективне поєднання кластерної кооперації всіх учасників з внутрішньою конкуренцією в межах кластера – основа механізму взаємодії інноваційного кластера з системою вищої освіти. Тому залучення до співпраці інноваційного кластера з системою вищої освіти зможе суттєво покращити ситуацію в цій галузі, підвищити її якість і конкурентоспроможність, а також створити умови для її вдосконалення та інноваційного розвитку.

Список використаних джерел

1. Ільчук В.П. Кластерна стратегія розвитку економіки регіону: монографія / В.П. Ільчук, І.О. Хоменко, І.В. Лисенко. – Чернігів: Черніг. держ. технол. ун-т, 2013. – 367 с.
2. Лисенко І.В. Інноваційний кластер як один з механізмів забезпечення конкурентоспроможності економіки регіону / І.В. Лисенко // Новітні технології у науковій діяльності і навчальному процесі: наук.-практ. конф. студ., асп. та молодих вчених., 27-28 квіт. 2011 р.: тези доп. – Чернігів: Черніг. держ. технол. ун-т. – 335 с. – С. 197-198.
3. Лисенко І.В. Особливості організаційно-інвестиційного механізму формування кластерних утворень. / І.В. Лисенко // Вісник Чернігівського державного технологічного університету: зб. наук. пр. – Чернігів: ЧДТУ, 2012. – № 3 (60). С. 98-106.
4. Лисенко І.В. Передумови формування та розвитку інноваційних кластерних утворень в Чернігівському регіоні / І.В. Лисенко // Система комплексної безпеки підприємництва: загальноекономічні, інформаційні, фінансові та правові аспекти, менеджмент її формування і розвитку: VII міжвуз. наук.-практ. конф., 31 берез. 2011 р.: тези доп. – Чернігів: Черніг. держ. технол. ун-т., 2011. – 220 с. – С. 47-49.
5. Лисенко І.В. Перспективи створення інноваційного кластера в Чернігівському регіоні. / І.В. Лисенко // Вісник Чернігівського державного технологічного університету: зб. наук. пр. – Чернігів: ЧДТУ, 2012. – № 2 (58). С. 157-170.
6. Лисенко І.В. Роль інноваційних кластерів у технологічному оновленні виробничого потенціалу регіону / І.В. Лисенко // Проблеми та шляхи вдосконалення економічного механізму підприємницької діяльності: III міжнар. наук.-практ. конф., 7-8 квітня 2011 р.: зб. наук. праць – Жовті Води: У бт. – Д.: Біла К.О., 2011. Т. 2: Економіка регіону: наявний потенціал та напрямки його реалізації. – 2011. – 99 с. – С. 37-39.
7. Лисенко І.В. Роль та значення інноваційного кластеру в підвищенні конкурентоспроможності економіки регіону / І.В. Лисенко // Стратегія економічного розвитку країн в умовах глобалізації: матеріали II міжнар. наук.-практ. конф. молодих вчених та студентів, 25 берез. 2011 р.: у 3т. – Т. 3: Управління конкурентоспроможністю та стратегії країн (галузей, компаній) в посткризовий період. – Дніпропетровськ: Біла К.О., 2011. – 105 с. – С. 52-54.
8. Лисенко І.В. Соціальна інфраструктура як основа формування людського потенціалу в системі європейських координат / І.В. Лисенко // Проблеми і перспективи економіки та управління : науковий журнал / Чернігів. нац. технол. ун-т. – Чернігів : ЧНТУ, 2018. – № 2 (14). – 132 с. – С. 13-23.
9. Лисенко І.В. Сучасний стан та мотивація наукової діяльності молодих вчених в Україні / І.В. Лисенко, Н.В. Лисенко // VI міжнародна наукова конференція молодих учених «Молодь. Наука. Інновації: Роль та місце бібліотек в модернізації науково-освітнього простору» 15 травня 2015 р., м. Київ. URL: <http://nbuviap.gov.ua/>
10. Чернігівський ІТ кластер. Chernihiv.IT . URL: <https://chernihiv.it>
11. European Cluster Collaboration Platform. URL: <https://www.clustercollaboration.eu/cluster-organisations/>
12. European Cluster Observatory. URL: <https://www.clusterobservatory.eu/>